

Säilytysohjelma nosti maatiaiskan siiville

Maailmanlaajuiset ja toinen toistaan seuraavat ruokahuijaukset –kohut ovat saaneet kuluttajat entistä tarkemmiksi ruoan alkuperästä. Yhdessä ne ”citykanaboomin” kanssa ovat kasvattaneet maatiaiskanojen suosiota ja kysyntää.

Maatiaiskana saakin juhlia tänä vuonna 15 vuotta täyttävää säilytysohjelmaa varsin iloisissa merkeissä.

TEKSTI JA KUVAT: Mervi Honkatukia

Toista oli muutama vuosikymmen sitten: suuret tuotantokanalat ja tehokkaat munijahybridit olivat korvanneet alkuperäisen maatiaiskanamme 1900-luvun puolivälistä alkaen. Maatalouden koneellistuessa ja tehostuessa ei enää tarvittu vaatimattomia kotitarvemunijoita ja siipikarjaharrastajatkin hankkivat mieluummin eksoottisia rotuja. Näytti jo siltä, että maatiaiskanarotumme oli kadonnut lopullisesti. Eräät valvutuneet säilyttäjäpioneerit olivat kuitenkin oivaltaneet maatiaiskanamme kulttuurihistoriallisen merkityksen juuri ennen lopullista häviämistä ja käynnistivät säilytystyön.

Pian alkoikin löytyä erilaisia kantoja; ne olivat paikallisia ja saattoivat perustua vain yhteen talteenotettuun parvenrippeeseen. Lopullinen

syösykierre katkaistiin vasta kun maatiaiskanalle perustettiin virallinen säilytysohjelma MTT:llä vuonna 1998. Säilytysohjelman ideoijina toimivat professori **Juha Kantanen** ja pitkänlinjan kanaekspertti, maaseutuyrittäjä **Tarja Ojanne**. Kentällä säilytysohjelma otettiin innostuneesti vastaan – oltiinhan nyt ”virallisesti” kiinnostuneita tästä ainutlaatuisesta ja alkuperäisestä kanarodusta.

Maatiaiskan nykytila

Tällä hetkellä säilytysohjelmassa on mukana noin 300 säilyttäjää, joista yli 60 on rekisteröitynyt poikastuottajiksi. Maatiaiskanoja on nykyisellään ohjelman piirissä noin 4800.

Vuoden takainen säilytysohjelman sääntöjen tarkennus aktivoi säilyttäjiä entisestään; poikastuot-

tajien määrä moninkertaistui. Sääntötarkennukset asettavat poikastuottajat säilytysohjelman menestymisen kannalta entistä tärkeämpään asemaan. Heidän tehtäviinsä kuuluu oman kanakannan lisääminen rotupuhtaana, mutta samalla vaalien monimuotoisuutta. Poikastuottajat ovat avainasemassa säilytysohjelman jatkomarkkinoinnissa poikasten ostajille eli potentiaalisille uusille säilyttäjille. Säilyttäjät puolestaan ylläpitävät ja lisäävät omaa kanakantaansa rotupuhtaana. Säilytysohjelmaan kuulumisen velvoittaa sääntöjen noudattamista ja vuosittaista raportointia. Näistä muodollisuuksista ja vaatimuksista huolimatta säilytysohjelma on onnistunut kartuttamaan jäsenmääräänsä tasaisesti vuosi vuodelta. Ohjelmaan kuuluvia ihmiset ovat asialleen omis-

tautuneita ja hyvin innostuita. Säilyttäjiä yhdistää myös se, että kananpito on heille ennemminkin mieluisa harrastus tai elämäntehtävä kuin elinkeinonharjoittaminen. Vuosien saatossa säilyttäjistä on muotoutunut tiivis verkosto, johon uusienkin jäsenten on helppo tulla mukaan. Verkosto helpottaa eläinmateriaalin ja tiedon vaihtoa olennaisesti. Ohjelman puitteissa järjestettävät kesäseminaarit ovat säilyttäjiensä keskuudessa suosittuja; kerran vuodessa tavataan tuttuja, vaihdetaan eläinmateriaalia ja kokemuksia.

Tutkimus historian ja tulevaisuuden asialla

Säilytysohjelmaan kuuluu tällä hetkellä tusinan verran erillään säilytettäviä kantoja. Niiden geneettiset taustat ovat olleet tuntemattomia, joten kantojen keskinäiset suhteet ovat osittain arvailujen varassa. Tästä syystä MTT:llä käynnistettiin viime kesänä Suomen Kulttuurirahaston tukema hanke, jossa DNA-tutkimuksen avulla kartoitetaan kantojen monimuotoisuutta. Tutkimusta varten kerättiin näytteitä jokaisesta kannasta. Tutkitut yksilöt valokuvattiin, niiltä kerättiin lukuisa joukko kehonmittauksia ja niiltä otettiin DNA:n eristystä varten verinäyte. Jokaisesta DNA-näytteestä analy-

soidaan satojatuhansia geenimerkkejä, joiden avulla saadaan hyvin tarkkaa tietoa kantojen alkuperästä, kunkin kannan omalaatuisuudesta sekä sisäisen vaihtelun määrästä. Kun tiedot vielä lopuksi yhdistetään eurooppalaiseen kanarotutkimukseen, odotetaan tutkimuksen paljastavan jotain suomalaisen maatiaisen ja eurooppalaisten rotujen keskinäisistä sukulaisuuksista. Tulosten perusteella pyritään tehostamaan erillisten kantojen säilytystä mahdollisimman monimuotoisena; käytännön kannalta tulosten toivotaan selventävän erillisenä säilytettävien kantojen lukumäärän. On mahdollista, että osa kannoista yhdistetään yhdessä säilytettäväksi. DNA-tutkimuksen tuloksia saadaan kuitenkin vielä odottaa ensi vuoden puolelle.

Lisää säilyttäjiä ja poikastuottajia kaivataan

Vaikka maatiaiskan tulevaisuus rotuna on turvattu, on osa kannoista edelleen uhanalaisia. Siksi näille pienimmille kannoille kaivataan aktiivisesti lisää säilyttäjiä. Vaakalaudalla on edelleen muun muassa jussilankannan

säilyminen. Sen lisäksi monimuotoisuuden turvaamiseksi tarvitaan lisää poikastuottajia, koska muutamilla kannoilla niitä on ennestään vain pari-kolme. Tällaisia kantoja ovat hornion-, iitin-, jussilan- ja savitaipaleenkana.